رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

د نبوي جومات د زيارت لنډ آداب او احکام

المختصر في آداب زيارة المسجد النبوي وأحكامها

بشتو

پښتو

تر مشرۍ لاندې علمي کمېټه
د مسجد الحرام او مسجد نبوي د ديني چارو د رياست

الْمُخْتَصَرُ فِي
آدَابِ زِيَارَةِ الْمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ وَأَحْكَامِهَا

د نبوي جومات د زيارت
لنډ آداب او احکام

اللَّجْنَةُ العِلْمِيَّةُ

بِرِئَاسَةِ الشُّؤُونِ الدِّينِيَّةِ بِالمَسْجِدِ الحَرَامِ وَالمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ

بِسْمِ اللّٰه الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ للهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلامُ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِيْنَ.

أما بعد:

دا د نبوي مسجد د زيارت د آدابو او احکامو په اړه لنډه رساله ده چې په ترځ کې يې موږ د هغه څه د بيانولو هڅه کړې چې د نبوي جومات زيارت کوونکی ورته اړتيا لري.

موږ له الله جل جلاله څخه سوال کوو چې خاص د خپلې رضا لپاره يې وګرځوي او عامو مسلمانانو ته پرې ګټه ورسوي.

د مسجد الحرام او مسجد نبوي د ديني چارو د رياست

تر مشرۍ لاندې علمي کمېټه

لنډيز

د نبوي جومات د زيارت آداب او احکام

د نبوي مسجد زيارت کول په هر وخت کې مستحب دي او کوم ځانګړی وخت نه لري، دا د حج له مراسمو څخه نه دی، او په حاجيانو - نارينه او ښځينه وو - د رسول الله صلى الله عليه وسلم د قبر او د بقيع هديرې زيارت حتمي او لازمي نه دی.

د رسول الله صلى الله عليه وسلم د قبر د زيارت (په نيت) سفر کول جائز نه دي، ځکه قبرونو ته د عبادت په نيت سفر نه کيږي، بلکې يوازې درې جوماتونه دي چې د عبادت لپاره ورته سفر کيږي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (لا تَشُدُّوا الرِّحالَ إلَّا إلى ثَلاثَةِ مَساجِدَ: مَسْجِدِي هَذا، والْمَسْجِدِ الحرامُ، والمسجِدِ الأقْصَى). **ژباړه:** «دريو جوماتونو ته له تګ پرته نورو ځايونو ته د کډو تړل ناروا دي چې هغه: زما دغه جومات، مسجد الحرام، او الأقصى جوماتونه دي»[1]. نو څوک چې له مديني لرې وي د قبر د زيارت په نيت ورته سفر کول روا نه دي، بلکې د نبوي جومات د زيارت په نيت ورته سفر کول روا دي، کله چې هلته ورسيږي،

---

(١) بخاري په (١١٨٩) شميره، او مسلم په (٨٢٧) شميره روايت کړی دی، او الفاظ د همده دي.

نو د هغه صلى الله عليه وسلم او صحابه کرامو د قبرونو زيارت کوي، نو د قبر زيارت يې د نبوي مسجد د زيارت په پايله کې راځي.

ښځې ته روا نه دي چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم يا د بل چا د قبر زيارت ته لاړه شي؛ هغه صلى الله عليه وسلم پر هغو ښځو لعنت ويلى چې د قبرونو زيارت ته ځي، ځکه چې هلته له هغوى څخه ژړاګانې، فريادونه، بې حجابي او نورې شرعي سرغړونې کيږي، خو ورته مستحب دي چې په مسجد او نورو ځايونو کې په رسول الله صلى الله عليه وسلم زيات درود ووايي، ځکه چې د هغوى درود له هر ځاى څخه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته رسيږي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (لا تَجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قُبورًا وَلا تَجْعَلُوْا قَبْرِيْ عِيْدًا، وَصَلُّوا عَلَيَّ فإنَّ صَلاتَكُمْ تبلُغني حَيْثُما كُنْتُم)، **ژباړه:** «له کورونو مو مقبرې مه جوړوئ او زما قبر د عبادت ځاى مه ګرځوئ، پر ما درود وايئ، يقينا تاسو چې هر چېرې ياست ستاسو درود ماته رسيږي»[(١)]. او (رسول الله) صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (إنَّ للهِ ملائكةً سيَّاحينَ في الأرضِ يُبلِّغوني عنْ أُمَّتي السَّلامَ). **ژباړه:** «الله تعالى داسي ملايکي لري

(١) ابو داود په (٢٠٤٢) شميره، او احمد په مسند کې په (٨٧٩٠) شميره روايت کړى دى.

چې په ځمکه کې ګرځي او زما له امت څخه ماته سلام رارسوي»[۱].

کله چې نبوي جومات ته ورسېږي ورته مستحب دي چې د ننوتلو پر مهال خپله ښۍ پښه مخکې کړي او ووايي: (اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوابَ رَحْمَتِكَ)، ژباړه: «يا الله ماته دې د رحمت دروازې پرانيزه»[۲]، لکه څنګه چې دا دعا هر جومات ته د ننوتلو پر مهال وايي.

او د نبي صلى الله عليه وسلم جومات ته د ننوتلو لپاره کوم ځانګړی ذکر نشته.

بیا دوه رکعته تحية المسجد لمونځ کوي.

که چېرته د لمانځه څخه د ممانعت وخت نه و، کولی شي څومره چې وغواړي دوه دوه رکعته نفلي لمونځونه وکړي، رسول صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (صَلاةٌ فِي مَسْجِدِي هذا خَيْرٌ مِن أَلْفِ صَلاةٍ فِيما سِواهُ، إلَّا المَسْجِدَ الحَرامَ). ژباړه: «زما پدې جومات کې یو لمونځ په نورو جوماتونو کې له زرو لمونځونو څخه غوره دی پرته له مسجد الحرام (بيت

---

(۱) نسائي په (۱۲۸۲) شمېره، او امام احمد په مسند کې په (۳٦٦٦) شمېره روايت کړی دی.

(۲) مسلم په (۷۱۳) شمېره روايت کړی دی.

الله) ښخه»[1].

هڅه دې وکړي چې په روضه کې لمونځ وکړي - کوم چې د پیغمبر صلى الله عليه وسلم د منبر او د هغه د حجرې ترمنځ ځای دی - البته که دا کار شونی و، ځکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: (ما بينَ بَيْتي ومِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِن رِياضِ الجَنَّةِ). **ژباړه:** «زما د کور او منبر ترمنځ د جنت له باغچو څخه يوه باغچه ده»[2]. که دا کار شونی نه و، کولی شي د جومات په هره برخه کې يې وکړي، البته دا د جماعت د لمانځه پرته لمونځونه دي، او د جماعت د لمانځه لپاره بايد هڅه وکړي چې په لومړي صف کې يې ادا کړي کوم چې د امام پسې دی؛ ځکه پدې اړه عام دلايل راغلي دي.

او کله يې چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم او د هغه د صاحبينو د قبرونو زيارت کول غوښتل:

نو د رسول الله صلى الله عليه وسلم د قبر مخې ته به په ادب او احترام سره ودريږي او په ټيټ غږ سره به پرې پدې الفاظو سلام ووايي:

---

(۱) بخاري په (۱۱۹۰) شميره، او مسلم په (۱۳۹٤) شميره روايت کړی دی.

(۲) بخاري په (۱۱۹۵) شميره، او مسلم په (۱۳۹۰) شميره روايت کړی دی.

(السَّلامُ عليك يا رسولَ اللهِ ورحمةُ اللهِ وبركاتُه)[١]، او كه دا الفاظ يې وويل هم باک نه لري: (أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُوْلُ اللهِ حَقّاً، وَأَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ الرِّسَالَةَ، وَأَدَّيْتَ الْأَمَانَةَ، وَجَاهَدْتَ فِيْ اللهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَنَصَحْتَ الْأُمَّةَ، فَجَزَاكَ اللهُ عَنْ أُمَّتِكَ أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيّاً عَنْ أُمَّتِهِ). **ژباړه:** «زه ګواهي ورکوم چې ته په حقه د الله رسول یې، او پدې چې تا خپل رسالت او امانت ادا کړي او د الله په لار کې دي حق جهاد کړی، امت ته دي نصيحت کړی، نو الله تعالى دي د امت لخوا تاته غوره بدله درکړي، هغه بدله چې (الله تعالى) يې يو نبي ته د هغه د امت پر سر ورکوي».

بيا به ښي لاس ته لږ مخکې شي او په ابوبکر صديق رضي الله عنه به سلام واچوي.

بيا به لږ نور هم ښي لاس ته مخکې شي او په عمر بن الخطاب رضي الله عنه به سلام واچوي، او ابن عمر رضي الله عنهما به چې کله په رسول الله - صلى الله عليه وسلم - او صاحبينو يې سلام اچاوه نو لدې الفاظو به يې نه زياتول: (السلامُ عليكَ يا رسولَ الله، السلامُ عليكَ يا أبا بكرٍ، السلامُ عليكَ يا أبتاهُ). **ژباړه:** «سلام دې وي پر تا اى د الله رسوله، سلام دې وي پر تا اى ابوبکره، سلام دې وي پر تا اى پلاره جانه، بيا به

(١) الطبراني په (٦١١٤) شميره روايت کړی.

نور تري روان شو»[١].

او نه ښايي چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم او د هغه د صاحبينو د قبرونو سره د اوږد مهال لپاره ودريږي يا دعا وکړي، ځکه دا کار امام مالک مکروه ګڼلی او ويلي يې دي: دا بدعت دی او سلفو ندی کړی، او د دې امت وروستني به يوازې هغه څه اصلاح کړي چې لومړني يې اصلاح کړي دي.

او هغه څه چې ځيني زيارت کوونکي يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د قبر د زيارت پر مهال کوي لکه: غږ پورته کول او د اوږد مهال لپاره ودريدل، نو دا کار د شريعت خلاف عمل دی، الله تعالى فرمايلي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ۝٢ إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِندَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ ۚ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ۝٣﴾ [الحجرات: ٢ - ٣]. **ژباړه:**

«ای هغو کسانو چې ايمان يې راوړی! تاسو خپل اوازونه د نبي د اواز له پاسه مه پورته کوئ، او مه ده ته په اوچت اواز خبره کوئ، لکه ستاسو د ځينو له ځينو نورو سره د اواز اوچتولو په شان، له دې وجې چې

---

(١) البيهقي په (١٠٣٦٦) شمېره روايت کړی دی.

ستاسو عملونه به برباد شي او تاسو به پوه نه وئ * بېشکه هغه کسان چې د الله د رسول په وړاندې خپل اوازونه ټيټوي؛ دوی هغه کسان دي چې الله د دوی زړونه د تقویٰ (او پرهېزګارۍ) لپاره ازمايلي دي، د دوی لپاره بخښنه او ډېر لوی اجر دی». (الحجرات سورت: ۲ – ۳ آيتونه).

ځکه چې د هغه صلی الله عليه وسلم د قبر سره د اوږد مهال لپاره درېدل او تکراري سلام اچول د هغه پر قبر د ګڼې ګونې، شور او لوړو اوازونو د پورته کېدو لامل ګرځي چې دا د هغه څه خلاف عمل دی چې الله تعالی په محکمو آيتونو کې مسلمانانو ته روا کړي دي، بل دا چې هغه صلی الله عليه وسلم په ژوند او له مرګ نه وروسته دواړو حالتونو کې قدرمن دی، نو مومن ته نه ښايي چې له قبر سره يې داسې څه وکړي چې د شرعي ادابو خلاف وي.

او همدارنګه، هغه څه چې ځينې زيارت کوونکي او نور يې د هغه صلی الله عليه وسلم د قبر سره د دعا کولو پر مهال کوي چې قبر ته مخ اړوي او لاسونه پورته کوي، نو دا ټول هغه څه دي چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم د اصحابو سلف صالح او د هغوی د پيروانو خلاف عمل دی، بلکې دا د نوي جوړ شويو نوښتونو او بدعتونو څخه دي.

همدا رنګه هغه څه چې ځينې زيارت کوونکي يې په رسول الله صلی

الله علیه وسلم د سلام اچولو پر مهال کوي چې خپل ښی لاس پر چپ د سینې له پاسه یا ښکته ږدي لکه لمونځ چې کوي، نو پر هغه د سلام اچولو پر مهال دا دریځ جواز نه لري، ځکه دا حالت په خشوع، عاجزۍ او عبادت دلالت کوي چې یوازې د الله لپاره ښايي چې وشي، لکه پدې اړه چې حافظ ابن حجر رحمه الله په فتح الباري کې د علماوو په حواله روایت کړی دی.

او هیچاته روا نه دي چې الله تعالی ته د نږدې کېدلو په نیت حجره شریفه لمس کړي، یا ترې طواف وکړي، او نه دا چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د حاجت د پوره کولو، یا د ناروغ د شفا او یا بل څه سوال وکړي؛ ځکه دا ټول یوازې له الله تعالی څخه غوښتل کیږي.

د مدینې منورې زیارت کوونکي ته هلته د استوګنې پر مهال مستحب دي چې د قباء مسجد لیدو ته لاړ شي او لمونځ پکې وکړي، ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به هلته سپور او پیاده په دواړو حالتونو کې تګ کاوه او دوه رکعته لمونځ به یې پکې کاوه، د سهل بن سعد څخه روایت دی وايي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: (مَنْ تَطَهَّرَ فِيْ بَيْتِهِ ثُمَّ أَتَى مَسْجِدَ قُبَاءَ فَصَلَّى فِيْهِ صَلَاةً كَانَ لَهُ كَأَجْرِ عُمرةٍ). **ژباړه:** «چا چې په کور کې طهارت وکړ، بیا د قباء مسجد ته ولاړ او لمونځ یې

پکې وکړ، نو د عمرې په اندازه اجر ورکول کيږي»[١].

د سړيو لپاره د بقيع مقبرې -چې په مدينه کې يوه هديره ده- د شهيدانو د قبرونو او حمزه رضي الله عنه د قبر زيارت کول مسنون دي؛ ځکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم به يې زيارت کاوه او دعا به يې ورته کوله، دليل يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا قول دی چې فرمايي: (كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عن زِيارَةِ القُبُورِ، فَزُورُوها، فَإِنَّهَا تُذَكِّرُكُمُ الآخِرَةَ). **ژباړه:** «ما تاسو د قبرونو له زيارت څخه منع کولئ، نو زيارت يې وکړئ، ځکه چې تاسو ته اخرت دريادوي»[٢]. او د زيارت پر مهال به هغه څه وايي چې د نورو قبرونو د زيارت پر مهال يې وايي: «السَّلَامُ علَيْكُم أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وإِنَّا، إنْ شَاءَ اللهُ لَلَاحِقُونَ وَيَرْحَمَ اللهُ الْمُسْتَقْدِمِيْنَ مِنَّا وَالْمُسْتَأْخِرِيْنَ، نَسْأَلُ اللهَ لَنَا وَلَكُمُ العَافِيَةَ». **ژباړه:** «سلام دې وي پر تاسو اې د دې کورونو مومنو او مسلمانو استوګنو، هر کله چې الله اراده وکړي موږ به تاسو سره يوځای شو، الله دې زمونږ په مخکنيو او وروستنيو رحم وکړي، له الله څخه د ځان او

(١) ابن ماجه په (١٤١٢) شمېره، او نسائي په (٦٩٩) شمېره، او امام احمد په مسند کې په (١٥٩٨١) شمېره روايت کړی دی.

(٢) مسلم په (١٩٧٧) شمېره روايت کړی.

ستاسو لپاره د هوساينې او عافيت غوښتنه کوو»[1].

او شک نه شته چې د قبرونو له زيارت څخه موخه د آخرت راپه زړه کېدل او مړو ته په دعا کولو له هغوی سره نيکي کول او د رسول الله صلی الله عليه وسلم پیروي ده، او همدې ته شرعي زيارت ويل کيږي.

او پدې نيت يې زيارت کول چې د قبرونو سره يې دعا وشي، يا له الله تعالى څخه د دوی په واسطه يا د دوی په مقام او داسې نورو طريقو سره سوال وشي، نو دا يو بدعتي ناروا زيارت دی چې الله تعالى او رسول صلی الله عليه وسلم نه دی روا کړی او نه سلفو صالحينو کړی دی، او د حاجتونو د پوره کولو، د ناروغانو د رغولو او داسې نورو کارونو لپاره ترې سوال يو ډول لوی شرک دی.

قدرمن لوستونکيه، دلته به دې اړه ځينې جعلي حديثونه ستا مخ ته ږدم، ترڅو يې وپيژنې او پرې له دوکه کېدو وژغورل شې:

لومړی: «چا چې حج وکړ او زما زيارت يې ونه کړ، نو جفا يې راسره وکړه»[2].

دويم: «چا چې زما له مړينې وروسته زما زيارت وکړ، نو داسې ده

---

(۱) مسلم په (۹۷٤) شمېره روايت کړی دی.

(۲) ابن حبان په (المجروحين) (۳۳۳/۲) کې، او ابن عدي په (الکامل في الضعفاء) (۱۴/۷)، او ابن الجوزي په (الموضوعات) (۲۱۷/۲) کې ذکر کړی دی.

لکه په ژوندون یې چې لیدلی یم»[1].

دریم: «چا چې په یو کال کې زما او زما د پلار ابراهیم زیارت وکړ، نو د الله تعالی سره ورته د جنت ضمانت کوم»[2].

څلورم: «چا چې زما د قبر زیارت وکړ، زما شفاعت ورته واجب شو»[3].

نو دا او دې ته ورته حدیثونه هیڅ شی د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابت ندي، حافظ العقیلي ویلي: پدې باب کې هیڅ شی صحیح نه دی. حافظ ابن حجر په التلخیص کې ویلي وروسته لدې چې ډیری روایتونه یې ذکر کړي: د دې حدیث ټولې لارې ضعیفه دي. د حج یا عمرې څخه مخکې یا وروسته د نبوي جومات زیارت کول د حج یا عمرې د سنتو یا د هغوی له بشپړولو څخه نه دي، ځکه چې نبوي مسجد ته تلل په بشپړ ډول یو مستحب عمل دی؛ نو که حاجي یا عمره

---

(۱) الدارقطني په (۲۷۸/۲)، او البیهقي په (شعب الایمان) (۱۴۵۱) کې روایت کړی، او الباني ورته په (السلسلة الضعیفة) کې په (۱۰۲۱) شمېره ذکر کړی دی.

(۲) الزرقاني په (۱۰۳۰) شمېره په (مختصر المقاصد) کې ذکر کړی دی، او (موضوع) حدیث دی.

(۳) العقیلي په (الضعفاء الکبیر) (۱۷۰/۴)، او ابن عدي په (الکامل في الضعفاء) (۳۵۱/٦) کې ذکر کړی دی.

کوونکی هلته لاړ نشي گناه پرې نشته، او د حج، عمرې او نبوي مسجد د زيارت ترمنځ هيڅ اړيکه نشته، ځکه چې دا جلا عبادتونه دي، نو ځوک چې حج يا عمره کوي، د نبوي جومات زيارت کول پرې حتمي نه دي، خو که په يو سفر کې يې د حج، عمرې او نبوي جومات زيارت سره يوځای کړل باک نه لري.

د نبوي مسجد د زيارت پر مهال سرغړونې:

د رسول الله صلى الله عليه وسلم د قبر د زيارت پر مهال په ديوالونو او اوسپنيزو پنجرو لاسونه راښکل او د تبرک په موخه د پنجرو پورې تارونه تړل.

برکت په هغه څه کې دی چې الله - جل جلاله - او رسول - صلى الله عليه وسلم - روا کړی وي، نه په بدعتونو کې.

د احد په غره کې غارونو او دې ته ورته په مکه کې د حرا او ثور غارونو ته ورتلل، هلته د ټوټو غوټه کول او په داسې دعاگانو سره دعا کول چې الله يې اجازه نه ده کړې، او ځان په سختيو کې ښکېلول.

دا ټول هغه بدعتونه دي چې په پاکيزه شريعت کې بنياد نه لري.

ځينو هغو ځايونو ته ورتگ چې گومان کيږي د رسول الله صلى الله عليه وسلم آثار دي لکه: د اوښې د کېناستو ځای، د گوتمې څاه (بئر

خاتم)، د عثمان څاه او له دې ځايونو څخه د تبرک لپاره خاورې راخيستل.

د بقيع او د احد د شهيدانو هديرو ته د ورتګ پر مهال له مړو دعا غوښتل، او هغوی ته د نږدې کېدو او تبرک په موخه هلته پېسې غورځول.

دا (کړنې) له لويو تېروتنو بلکې له لوی شرک څخه دي، لکه څنګه چې علماوو بيان کړې او د الله تعالی کتاب او د رسول الله صلی الله عليه وسلم سنت پرې دلالت کوي؛ ځکه چې عبادت يوازې د الله حق دی او له هغه پرته بل هيچا ته يې کول روا نه دي لکه: دعاء، حلاله، نذر او داسې نور، الله تعالی فرمايلي: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ...﴾ [البينة: ٥]. **ژباړه:** «حال دا چې دوی ته حکم نه و ورکړی شوی مګر په دې چې دوی دې د الله عبادت کوي، په داسې حال کې چې دين (عبادت) دغه (الله) لره خالص کوونکي وي». (البينة سورت: ٥ آيت).

واللهُ أَعْلَمَ، وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِيْنَ.

فهرست

لنډیز ۲
د نبوي جومات د زيارت آداب او احکام................................ ۲

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

رسالة الحرمين

د حرمين پيغام

د مسجد الحرام او مسجد نبوي زيارت کونکو لپاره لاربنود
مواد په ژبو کي